

середньому частка рядків з позасхемними наголосами у творах, з ритмом Амф3, становить 2%, відсоток неklasичних рядків – 2,2.

Амфібрахічні різностопові структури представлені трьома творами, що становить 17,6% усіх амфібрахіїв. Дж. Баковія використав лише врегульовані форми, серед яких Амф3332 („Осінні нерви”, („Втомлений” (1916)) та Амф2444 („Відлуння романсу” (1936)).

Серед класичних творів поета фіксуємо 3,5% поезій, які за класифікацією М. Гаспарова віднесемо до мікрополіметрії. Мікрополіметрією віршознавець називає поліметрію яка складається з малих різнорозмірних ланок і в якій відбуваються часті зміни віршової форми майже у кожному чотиривірші [2, с. 215].

Серед поетової поліметрії фіксуємо ПК у межах одного метра, за класифікацією М. Павлової. М. Павлова виділяє серед класичних ПК: А. ПК у межах одного метра; Б. ПК у межах двоскладових метрів; В. ПК у межах двоскладових і трискладових розмірів [4, с. 198]. Л. Бельська вважає, що якщо в ПК віршорядки виступають не комбінаціями різних метрів, а різновидами одного метру, такі структури слід вважати не поліметричними, а поліритмічними, але однометричними [1, с. 106]. А М. Гаспаров такі форми відносить до ліричної поліметрії, вважаючи таку – строфічну поліметрію – більш тонким способом віршування [2, с. 130, 216].

У творчості Дж. Баковія такі композиції з’являються у „схвильованій” ліриці. Так, у поезії „Літня ніч” (1936) зміна розміру відбувається на стику строф і має таку будову Х4442→Х4444→Х4442→Х4444. Цікаві в архітектоніці твору лексичні повтори, віршорядок „Поезія, або доля” з’являється у кожній строфі: у 1-й та 3-й строфі на другому віршорядку, у 2-й та 4-й – у четвертому, створюючи атмосферу вічної туги та почуття марності.

Цікава структура вірша „Фанфара” (1926), яка має кільцеву будову: Я43443→Я4444→Я44444→Я43443. У цій поезії зміна розміру пов’язана зі зміною теми і саме у такий спосіб на основі композиційного паралелізму поет будує поезію: перша і остання ланка твору відображає вечірнє місто під сумні звуки фанфари, друга і третя – настрої героя, відчуття самотності та нудьги.

Поезія „В парку” (1916) також має кільцеву будову – перша й третя строфи витримані у римиці Я5445, друга – Я2444. Зміна розмірів у творі мотивується його композицією: друга строфа пояснює тему й емоційне забарвлення цілого твору.

Аналіз метричних форм поезій Дж. Баковія показує, що 31,6% творів мають силабо-тонічний характер. У класичних творах поет увиразнював архітектоніку за допомогою додаткових наголосів, збоїв ритму або вкраплення неklasичних рядків у силабо-тонічну будову. Тим самим Дж. Баковія готував ґрунт для нових тенденцій розвитку поезії ХХ століття.

Література

1. Бельская Л. О полиметрии и полиморфности (на материале поэзии С. Есенина) / Л. Бельская // Проблемы теории стиха. – Л. : Наука, 1984. – С. 99–109.
2. Гаспаров М. Очерк истории русского стиха / М. Гаспаров. – М. : Наука, 1984. – 314 с.
3. Гаспаров М. Русский стих начала XX века в комментариях. – М. : Фортуна Лимитед, 2001. – 287 с.
4. Павлова М. Метрический и строфический репертуар Саши Черного / М. Павлова // Проблемы теории стиха. – Л. : Наука, 1984. – С. 193–208.
5. Руднев П. Из истории метрического репертуара русских поэтов XIX – начала XX в. (Пушкин, Лермонтов, Некрасов, Тютчев, Фет, Брюсов, Блок) / П. Руднев // Теория стиха. – Л. : Наука, 1968. – С. 107–144.
6. Жирмунский В. Теория стиха / В. Жирмунский. – Л. : Сов. писатель, 1975. – 664 с.
7. Bacovia G. Opere / G. Bacovia. – Bucureșt : Editura Fundației Culturale Române, 1994. – 432 p.
8. Galdi L. Introducere în istoria versului românesc / L. Galdi. – București : Minerva, 1971. – 480 p.
9. Streinu V. Versificația modernă / V. Stereinu. – București : EPL, 1966. – 350 p.
10. Voica A. Valori prozodice în poezia Plumb de G Bacovia / A. Voica // Deschiderea cercului. – Iași : Ed. Univ. „Al.I.Cuza”, 2002. – Vol. 1. – P. 110–114.
11. Voica A. Iarnă bacoviană / A. Voica // Deschiderea cercului. – Iași : Ed. Univ. „Al.I.Cuza”, 2002. – Vol. 1. – P. 115–121.
12. Zafiu R. Despre discursul salvator: G. Bacovia, Nervi de toamnă / R. Zafiu // Analize de texte poetice Antologie [coordonator acad. Ion Coteanu]. – București : Editura Academiei, 1986. – P. 104–108.

УДК 82.2

Папуша І.В. (Тернопіль)

ПАРАДИГМИ ПОСТКЛАСИЧНОЇ НАРАТОЛОГІЇ

Досліджено сучасний стан наратології. На основі аналізу праць у цій галузі обґрунтовано парадигми посткласичної наратології, виділяючи такі її різновиди, як трансдисциплінарна (вихід за межі літературознавства), транстекстуальна (вихід за межі тексту в контекст), трансмедіальна (вихід за межі вербального носія), трансгенетична (вихід за межі епічного роду) і трансфікційна (вихід за межі художньої літератури).

Ключові слова: наративні студії, посткласична наратологія, парадигма, наратив.

Исследуется современное состояние нарратологии. На основе анализа работ в этой области обосновываются парадигмы постклассической нарратологии, выделяя такие ее разновидности, как трансдисциплинарная (выход за пределы литературоведения), транстекстуальная (выход за пределы текста в контекст), трансмедиаальная (выход за пределы вербального носителя), трансгенетическая (выход за пределы эпического рода) и трансфикциональная (выход за пределы художественной литературы).

Ключевые слова: нарративные исследования, постклассическая нарратология, парадигма, нарратив.

The article investigates the current state of narratology. On the basis of analysis of the works in this area the author proves the paradigm of post-classical narratology, highlighting its variations such as a transdisciplinary (going beyond literary) transtextual (going beyond the text in context) transmedial (going beyond verbal support), transgenic (going beyond epic genre) and transfictional (going beyond fiction).

Keywords: narrative research, post-classical narratology, paradigm, narrative.

Постановка проблеми. Наратологія з'явилася на академічному горизонті, усвідомивши себе як окрема ділянка знань, наприкінці 60-х років ХХ століття у працях французьких структуралістів. Згодом вона здобула цілий ряд самоідентифікацій, на позначення яких використовувалися такі терміни і терміносполуки, як «наратологія», «нарративістика», «нарративні студії», «нарративна теорія», «теорія нарративу» та ін. Вона почала свій шлях від теорії літератури, де здобула своє теоретичне обґрунтування, а відтак розпросторила свою присутність на інші наукові дисципліни, як-от історію, соціологію, психологію, політологію, теологію, право, філософію.

Безпосереднім об'єктом дослідження у наратології є нарративи. Це, на перший погляд, очевидне твердження потребує ряду пояснень. Передусім, варто з'ясувати, хоча б у першому наближенні, що таке нарратив. Наведемо кілька визначень, які побутують у світовому літературознавстві. Так, провідний американський наратолог Джералд Принс у словнику «A Dictionary of Narratology» стверджує, що нарратив – це «репрезентація (як результат і процес, об'єкт і акт, структура чи структурування) однієї чи більше дійсних чи вигаданих подій, поданих одним, двома чи кількома (більш чи менш проявленими) нараторами одному, двом чи кільком (більш чи менш проявленим) нараторам» [12, с. 58]. Валерій Тюпа констатує, що нарратив – це рід дискурсу, що характеризується тим, що «розповідає певну історію» (Ж.Женетт); сюжетно-розповідне висловлювання, яке надає своєму предметно-сенсовому змістові статус події, що робить його подвійноподієвим: «Перед нами дві події – подія, про яку розказано у творі, і подія самого розказування (Бахтін)» [4, с. 134]. Міке Баль повідомляє, що нарратив – це «текст, у якому певний агент повідомляє (розповідає) історію засобами мови, образотворчого мистецтва, архітектури чи їх комбінації» [5, с. 5]. Маріна Можейко у «Енциклопедії Постмодернізму» зазначає, що «нарратив – це поняття філософії постмодерну, що фіксує процесуальність само здійснення як спосіб буття розповідного тексту» [3, с. 490].

Попередньо можемо констатувати, що сучасні джерела фіксують те, що поняття нарративу сформувалося у філософії постструктуралізму, воно означає певний вид дискурсу, в якому фіксують два види подій (референтну і комунікативну) і який представлено засобом певних медій. Кожен елемент цієї експромтної дефініції потребує ширших пояснень.

Огляд досліджень і публікацій з теми. Справді, як об'єкт дослідження нарратив з'явився на інтелектуальному обрії в добу Постмодерну. Проте це не означає, що раніше гуманітарні науки не займалися розповідними текстами. Розмову можна вести від «Поетики» Аристотеля, теорія літератури якого була фактично наратологією, та діалогу Платона «Держава», у третій книзі якої філософ говорить про мімесис і дієгезис. Та проблема тут в іншому: щоразу дослідники розповідних текстів, зокрема літературознавці, займалися поетикою нарративів не як нарративів (у їх узагальненому значенні, яке виробилося доволі пізно, лише в постсучасну добу), а як конкретних жанрів, з'ясовуючи їх поетологічну специфіку. Так, Владімір Пропп досліджував російську чарівну казку не як нарратив, а як жанр; Клод Леві-Стросс аналізував міф не як нарратив, а як жанр; Франц Штанцель студіював реалістичний роман не як нарратив, а як жанр; навіть деякі структуралісти, проголосивши у 1966 році народження наратології, обирали для своїх студій тексти дуже специфічних жанрів – формульну літературу (детективи, пригодницькі та обрамлені романи). Іншими словами, нарратив – це тип дискурсу у студіювати його на конкретних літературних зразках означає неодмінно студіювати ці тексти як взірці певних жанрів. Це, зокрема, пояснює те, чому ми маємо стільки різноманітних версій наратології – кожна з них формувалася як наратологія певного жанру, і лише ретроспективно вони були об'єднані (часто механічно, без належного наукового синтезу) в єдине поле гуманітарних студій.

Разом з тим, протягом останніх десятиліть у гуманітарних науках поступово змінюється об'єкт зацікавлення, відбувається перехід від дослідження тих чи інших нарративних жанрів – роман, біблійна розповідь, історіографія – (незалежно від того, за допомогою яких медій – мова, кіно, комікс – вони репрезентовані) до аналізу нарративу як такого. Учені замислюються над питаннями сутності нарративу, способу його буття чи прагматики. Це широке зацікавлення нарративом як таким здобуло в гуманітаристиці (з легкої руки Мартіна Крейсвірта) назву «нарративний поворот» [8, с. 61]. Одним із наслідків цього повороту стало те, що дослідження історій почали практикувати навіть у тих ділянках знання, у яких вони зазвичай не проводилися – релігії, філософії, праві, медицині.

Таким чином, нарратив стає всюдисущим: він з легкістю перетинає кордони жанрів, культур і класів [8, 63]. Як зазначає Гейден Вайт, це розв'язує «проблему, як транслювати знання в розповідь, проблему моделювання людського досвіду» [16]. Наратологія (поряд із семіотикою, когнітивістикою, комунікативістикою) стала першим строгим підходом, покликаним упорядкувати нарративну всюдисущість і вибудувати певну модель, що покривала б усі нарративи. Структуралістських пафос надихав перших наратологів побачити, що є спільного в усіх без винятку нарративах, представивши результати своїх спостережень у формальних термінах. Фокалізація, порядок розповіді, частота, тривалість і стали тими складовими нарративу,

що їх виділили перші дослідники – Ролан Барт, Клод Бремонт, Альгірдас Греймас, Цветан Тодоров, Жерар Женетт, Джералд Принс, Джонатан Куллер, Міке Баль, Сеймур Четмен та ін.

Від початку 90-х років увага до наративу ще більш посилюється. Наративні теорії заповнюють дедалі ширші території, і такі дисципліни як політологія, право, медицина, не мислять себе без наративного аналізу. Уже згадуваний Мартін Крейсвірт звернув увагу на те, як стрімко збільшувалася присутність терміна «нاراتив» у назвах наукових публікацій в галузі політології, історії, права, медицини протягом 1970-2003 рр. Наприклад, у медичних публікаціях від 1973 до 1983 рр. з'явилося 28 статей зі словом «нاراتив» у назві; від 1984 до 1993 рр. – 133 статті, від 1994 до 2003 рр. – уже 429 таких статей [13, 380]. До того ж у явищі наративного повороту спостерігається цікавий парадокс: у ділянках, відмінних від літературознавства, серед авторитетів-наратологів не фігурують класики наратологічної думки, як-от Ролан Барт, Жерар Женетт чи Джералд Принс. Кожна з галузей пропонує своїх методологів. Так, приміром, в історіографії на перші позиції виходять Гейден Вайт, Франк Анкерсміт, Артур Данто.

Водночас, усі дисципліни, що в результаті наративного повороту залучили наратив у коло своїх рефлексій, прагнуть зосередити свою увагу не так на самій історії, як на наративізованих формах знання, використовуючи наратив у епістемологічній функції.

Виклад основного матеріалу. Термін «посткласична наратологія» вперше з'явився у статті Девіда Германа 1997 року «Scripts, Sequences, and Story: Elements of a Postclassical Narratology» [7], у якій учений обговорював когнітивні аспекти наративної теорії. А уже за два роки цей термін широко увійшов у літературознавчий дискурс, свідченням чого стала колективна праця за редакцією того ж Девіда Германа «Narratologies: New Perspectives on Narrative Analysis» [10, с. 35]. У передмові до неї упорядник писав: «Узгодивши масу методологій і поглядів – феміністичний, бахтінський, деконструктивістський, рецептивний, психоаналітичний, історичиский, риторичний, кінознавчий, комп'ютерний дискурсивний, психолінгвістичний – наративна теорія пережила не так смерть і погребіння, як радше тривалу, часами різку метаморфозу <...>. Останнім часом наратологія насправді розрослася у наратологію; структуралістське теоретизування з приводу історій розгорнулося у плюралізм моделей наративного аналізу» [6, с. 1].

В іншому місці своєї праці Герман подає визначення посткласичної наратології: «Посткласична наратологія (яку не слід об'єднувати з постструктуралістськими теоріями наратива) включає класичну наратологію як один із своїх «моментів», однак позначена багатством нових методологій та наукових гіпотез: у результаті чого з'являється маса нових поглядів на форму і функціонування наративу. Згодом, у своїй посткласичній фазі, дослідження наративу не так показує обмеженість, як використовує можливості попередніх, структуралістських моделей. Аналогічно посткласична фізика не відкидає ньютонівські моделі, а радше переосмислює їх концептуальні підвалини і переглядає сферу їх застосування» [6, с. 2-3].

Зрозуміло, що Девід Герман до певної міри протиставляє класичну і посткласичну наратологію, намічаючи згодом три магістральних напрямки розширення класичної парадигми. Дослідник називає їх як: методологічний («поява нових технологій і методологій»), тематичний («рух за межі літературного наратива») та контекстуальний (розширення наратології у напрямку нових медій і наративних логік) [6, с. 14-26].

Ян Албер і Моніка Флудернік у «Передмові» до колективної праці «Postclassical Narratology: Approaches and Analyses» приймають логіку Германа і пропонують перегрупувати три зазначених напрямки на чотири типи [11, с. 3]. До першого типу досліджень віднесено такі, що розширюють традиційну наратологію у напрямку міждисциплінарному, завдяки «зосередженню на теоретичних білих плямах, лакунах і невизначеностях у межах класичної парадигми» [11, с. 3]. Другий тип складають праці, що пропонують методологічне розширення класичної моделі, а саме – наратологія теорії мовних актів, психоаналітичні підходи до наративу чи деконструктивістська наратологія. Третій тип включає дослідження, які розширюють теорію розповіді у тематичному ракурсі, тобто феміністична, етнічна чи постколоніальна наратологія. І, нарешті, четвертий тип – це контекстуальні версії посткласичної наратології, які виводять дослідження далеко за межі роману як літературної форми. Йдеться передусім про те, що сьогодні об'єктом наратологічного аналізу може стати кіно, комікси, нефікційні наративи тощо.

У світлі сказаного, зрозуміло, що значно коректніше говорити не так про посткласичну наратологію, як про посткласичні наратології. Однак будь-яке поняття потребує свого обґрунтування. Для нас передусім важливі три питання: 1) які ознаки дають підстави вважати той чи інший критичний підхід варіантом посткласичної наратології; 2) чим одна версія посткласичної наратології відрізняється від іншої; 3) як пов'язані ці різновиди між собою? [14, с. 133].

Ідентифікувати будь-який з підходів як підхід посткласичної наратології нескладно: досить йому зосереджувати свою увагу на наративі і відрізнитися від структуралістського (класичного). Складніше з іншими двома питаннями: адже щоб з'ясувати особливості кожної із версій посткласичної наратології, зрозуміти їх взаємозв'язок та побачити їх усіх як певну плюралістичну концепцію, необхідно виходити на рівень методологічних аспектів теорії.

На думку Ансгара Нюннінга, різниця між класичною і посткласичною наратологіями виглядає так. Головним об'єктом дослідження в класичній наратології є оповідний текст (нاراتив), його будова і властивості, в посткласичній наратології – процес читання наративу, оповідні стратегії. В класичній наратології спостерігаємо акцентування уваги на статичному продукті, в посткласичній наратології – динамічному процесі. Перевага в класичній наратології віддається бінарним опозиціям і дуальним парам, у посткласичній – загальнокультурній інтерпретації і цілісному описові. В класичній наратології – формалістичний опис, таксономія оповідної техніки, в посткласичній – тематичне читання, ідеологічні оцінки. В класичній наратології бачимо встановлення граматики наративу, поезики прози, в посткласичній – застосування аналітичного інструментарію в інтерпретації. В класичній наратології очевидним є відхід від проблем моралі і продукування значень, в посткласичній – зосередження на

етнічних проблемах і діалогічне обговорення значень. В класичній наратології – формалістська і дескриптивістська (описова) парадигма, в посткласичній – інтерпретативна і ціннісна парадигма. В класичній наратології спостерігаємо акцент на універсальних складових усіх наративів, зосередження уваги на часткових формах і ефектах окремих наративів. Класична наратологія є відносно цілісною дисципліною, посткласична – це інтердисциплінарний проект, що складається з різних підходів [10, с. 239-275].

Висновки. Наша пропозиція полягає ось в чому. Уже тепер, на цьому попередньому етапі дослідження, очевидно, що галузь, яка об'єднує такі різномірні дослідницькі програми, про які вів мову Девід Герман у наведеній вище цитаті, гетерогенна. Однак вихід за межі структуралістської парадигми в сфері наратології відбувався у кількох напрямках. Ці напрямки набудуть для нас більш окреслених обрисів, коли ми пригадаємо, що класична наратологія досліджувала зазвичай вербальні літературні (і писемні) розповідні жанри з позиції структурно-семіотичного літературознавства. У цій стислій формулі (нехай вона і недосконала, але цілком придатна для наших потреб) в сконденсованому вигляді закладено всі дистинкції, проблематизація яких призвела до зміни ракурсу і виходу за межі класичного підходу. Що ж це за дистинкції?

Ще структуралісти (особливо Цветан Тодоров [15, с. 1] і Жерар Женетт), пропонуючи розрізнити фактуальний і фікціональний наративи, робили спроби (попервах суто теоретичні) аналізу фактуальних жанрів: історіографії, біографії, щоденника, замітки в газеті, плітки та ін. [1, с. 386]. Так був намічений один із виходів за межі класичної наратології – включення до аналізу, окрім текстів художньої літератури, ще й текстів фактуальних жанрів.

Другий напрямок визрівав також у межах традиційної теорії розповіді: адже зрозуміло, що наративним може бути не лише епос як літературний рід. Зразки наративної форми спостерігаємо також у драмі та ліриці. Це вихід за межі роду. Третій напрямок фундується також представниками структурального літературознавства, зокрема Юрієм Лотманом [2, с. 1], який досліджував специфіку кінонарративу. Отже, маємо вихід за межі вербального наративу – вихід на рівні медіоному. Четвертий напрямок фундується виходом наратології за межі структуралістської методології з її центрованістю на самому тексті як закритій статичній системі, дослідженням бінарних опозицій, практикою формально-описової парадигми [10, с. 243-244]. Йдеться тут передусім про залучення контекстів (ідеологічних, тематичних) до інтерпретації розповідного тексту. І, нарешті, п'ятий напрямок заповідається зміною самого дисциплінарного окуляру, коли наратив потрапляє в поле зору не літературознавця, а представника іншої науки (соціолога, історика, психолога, теолога та ін.).

Усе сказане дає нам підстави стверджувати про побутування п'яти основних парадигм посткласичної наратології, кожна з яких презентує певний вихід класичної наратології як моністичної дисципліни за власні межі. Назвемо ці парадигми: трансдисциплінарна (вихід за межі літературознавства), транстекстуальна (вихід за межі тексту в контекст), трансмедіальна (вихід за межі вербального носія), трансгенетична (вихід за межі епічного роду) і трансфікційна (вихід за межі художньої літератури).

Не важко зауважити, що три з названих парадигм (трансмедіальна, трансгенетична і трансфікційна) стосуються об'єкта дослідження, а дві (трансдисциплінарна і транстекстуальна) – самого наукового підходу. Однак тепер, коли попередні розрізнення зроблено, ми можемо поглянути на широкий спектр посткласичних наратологій під новим, систематизуючим кутом зору і подати кожну із версій нових наратологій у межах відповідної парадигми.

Так, очевидно, що феміністична і постколоніальна наратології значною мірою вкладаються у транстекстуальну парадигму, історіографічна, феноменологічна, лінгвістична, психо- і соціонаратології – тяжіють до трансдисциплінарної, кінонаратологія – до трансмедіальної. Однак окремі відміни посткласичної наратології не вкладаються чітко до однієї парадигми, універсально займаючи кілька з них. Мовиться передусім про когнітивну та реторичну наратології.

Зрозуміло, що цей нарис – лише попередній екскурс, начерк майбутніх досліджень у сфері посткласичної наратології, яка сьогодні активно розпрацьовується в західному літературознавстві.

Список використаних джерел:

1. Женетт Ж. Вымысел и слог / Ж. Женетт // Фигуры : в 2-х т. – Т. 2. – М. : Изд-во им. Сабашниковых, 1998. – С. 386.
2. Лотман Ю. Семиотика кино и проблемы киноэстетики / Ю. Лотман. – Таллин : Ээсти Раамат, 1973.
3. Можейко М.А. Нарратив / Можейко М.А. // Постмодернизм. Энциклопедия. – Минск. : Интерпрессервис; Книжный Дом. 2001. – С. 490.
4. Тюпа В. Нарратив / В. Тюпа // Поэтика. Словарь актуальных терминов и понятий / [гл. науч. ред. Н.Д.Тамарченко]. – М. : Изд-во Кулагиной; Intrada, 2008. – С. 134.
5. Bal M. Narratology. Introduction to the Theory of Narrative. Second edition / Mieke Bal. – Toronto : University of Toronto Press, 2002. – P. 5.
6. Herman D. Introduction: Narratologies / D. Herman // Narratologies: New Perspectives on Narrative Analysis. – Columbus : Ohio State University Press, 1999. – P. 1.
7. Herman D. Scripts, Sequences, and Story: Elements of a Postclassical Narratology / D. Herman // PMLA. – 1997. – Vol. 112. – № 5. – P. 1046–1059.
8. Kreiswirth M. Tell me a story: The Narrative turn in the human sciences / Martin Kreiswirth // Constructive Criticism: The Human Sciences in the Age of Theory. – Toronto : University of Toronto Press, 1995. – P. 61.
9. Narratologies: New Perspectives on Narrative Analysis / ed. by D.Herman. – Columbus : Ohio State University Press, 1999. – P. 35
10. Nunning A. Narratology or Narratologies? Naking Stock of Recent Development, Critique and Modest Proposals for Future Usages of the Term //What is Narratology: Questions and Answers Regarding the Status of a Theory. Edited by Tom Kindt and Hans-Harald Muller. – Berlin: Walter de Gruyter, 2003. – P. 239–275.

11. Postclassical Narratology: Approaches and Analyses // Ed. by Jan Alber and Monika Fludernik. – Columbus: The Ohio State University Press, 2010. – P. 3.
12. Prince G. A Dictionary of Narratology / Gerald Prince. – Lincoln, London: University of Nebraska Press, 2003. – 126 p.
13. Routledge Encyclopedia of Narrative Theory / ed. by David Herman, Manfred Jahn and Marie-Laure Ryan. – London; New York : Routledge, 2005. – P. 380.
14. Shang B. Plurality and Complimentarity of Postclassical Narratology / Biwu Shang // Journal of Cambridge Studies. – 2011. – Vol. 6. – № 2–3. – P. 133.
15. Todorov Tz. Genres in Discourse / Tz. Todorov. – Cambridge : Cambridge University Press, 1990. – P. 1.
16. White H. The Value of Narrativity in the Representation of Reality / Hayden White // The Content of Form. – Baltimore : John Hopkins University Press, 1987.

УДК 811.212.2'373.7

Пахолок І.А. (Чернівці)

ПРОДУКТИВНІСТЬ ІМЕННИКІВ, ПРИКМЕТНИКІВ І ДІЄСЛІВ У СКЛАДІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗІ СЛОВНИКОВОЮ ПОЗНАЧКОЮ «РОЗМ. ФАМ.»

Досліджено продуктивність іменників, прикметників і дієслів у складі фразеологічних одиниць зі словниковою позначкою «розм. фам.». У результаті аналізу виявлено, що найбільш продуктивними у складі досліджуваних ФО є іменники та дієслова. Значно меншою продуктивністю володіють прикметники. Найбільша кількість високо- і гіперпродуктивних іменників зафіксована в ЛСП “Соматизми” та “Зооніми”.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, фразеологічна продуктивність, зони фразеологічної продуктивності.

Исследована продуктивность существительных, прилагательных и глаголов в составе фразеологических единиц со словарной отметкой «разг. фам.». В результате анализа выявлено, что наиболее продуктивными в составе «разг. фам.» ФЕ являются существительные и глаголы, менее продуктивными – прилагательные. Наибольшее количество высоко- и гиперпродуктивных существительных зафиксировано в ЛСП “Соматизмы” и “Зоонимы”.

Ключевые слова: фразеологическая единица, фразеологическая продуктивность, зоны фразеологической продуктивности.

The productivity of nouns, adjectives and verbs in the phraseological units with the lexical mark “coll. fam.” is analyzed.

The analysis revealed that the most productive in the phraseological units with the lexical mark “coll. fam.” are nouns and verbs, adjectives are not very productive.

Key words: phraseological unit, phraseological productivity, zones of phraseological productivity.

Фразеологічна одиниця (фразеологізм) (далі ФО) – це лексико - граматична єдність двох і більше нарізнооформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, які, маючи цілісне значення, відтворюються у мові за традицією, автоматично [15, с. 11].

Одним з основних функціонально - стильових розрядів ФО є розмовні фразеологізми зі словниковою позначкою «розм. фам.», якими найчастіше послуговуються в грубувато - невимушеному діалогічному мовленні.

Частота вживання іменника, прикметника або дієслова у фразеологічному словнику є його **фразеологічною продуктивністю**. Частотні характеристики важливі при вивченні мовних явищ і слугують вихідними даними для глибшого статистичного аналізу, який може довести домінування певного феномену, виявити особливості співвідношень тих чи інших одиниць.

Таким чином, метою нашого дослідження є кількісний аналіз вживання іменників, прикметників і дієслів у складі фразеологізмів зі словниковою позначкою «розм. фам.».

Частота вживання частин мови (продуктивність) неодноразово було предметом окремих досліджень мовознавців [2; 4; 5; 6; 9; 10; 11; 12; 16; 17], але визначення частоти вживання іменників, прикметників і дієслів у складі ФО зі словниковою позначкою «розм. фам.» ще не було предметом окремих досліджень. Саме з цим фактом і пов'язана актуальність нашого дослідження.

Матеріалом нашого дослідження обрано німецькомовні ФО зі словниковою позначкою «розм. фам.», відібрані шляхом суцільної вибірки з “Німецько - українського фразеологічного словника” В.І. Гавриця та О.П. Пророченко [7]. Вибір саме таких ФО пов'язаний з тим фактом, що ФО зі словниковою позначкою «розм. фам.» займають помітне місце у фразеологічному фонді німецької мови (1613 ФО) та поступаються за кількістю лише ФО зі словниковою позначкою “розм.” [13]. Об'єктом аналізу обрано іменники, прикметники і дієслова, вжиті у складі розмовно-фамільярних ФО, оскільки саме ці три частини мови є провідними класами слів, а предметом – структурні та конотаційні особливості цих ФО.